

“I did it my way”

Månedsbrev 6/19

Er den økonomiske forskningen preget av for liten innlevelse i og nysgjerrighet på virkeligheten? Er samfunnsøkonomi som fag i ferd med å bli for innestengt og ensporet?

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

“I did it my way”, synger Frank Sinatra. En av hans beste låter. Noe av det samme i de ulike vitenskapene. Man gjør tingene på sin måte. Eller kanskje mer presist; på den av profesjonen oppleste og vedtatte måte.

Det var ikke alltid slik. I siste nummer av Samfunnsøkonomen finner vi artikkelen “Sosialøkonomien som vitenskap og som praktisk disiplin”, skrevet av Ragnar Frisch i 1924. Professor Frisch er en av de helt store i vårt fag. I 1969 mottok han, sammen med hollenderen Jan Tinbergen, Sveriges Riksbanks pris i økonomisk vitenskap til minne om Alfred Nobel. Det var første gang denne prisen ble delt ut.

Husker Frisch fra min tid som student på Handelshøyskolen i Bergen. En gang på slutten av 1960-tallet holdt han gjesteforelesning. I brun dress og med hvite tennissko. Skjønnte ingen ting. Men likevel fascinerende og artig å høre på. Noe med et tredimensjonalt rom hvor man tok vekk deler av det for å sitte igjen med området for den optimale løsningen.

I

Artikkelen til Frisch som går over 15 tettskrevne sider, er basert på et foredrag han holdt i Yngre Sosialøkonomers Forening i mars samme år (1924). Referenten fra møtet konstaterer at tilhørerne hadde vanskelig for å følge Frischs resonnementer, men får med seg konklusjonen, nemlig anbefalingen om at økonomer bør “... [befatte] seg meget mer med matematikk enn de gjør”. Ragnar Frisch

har lykkes godt her. I dag preges faget vårt mer av matematikk enn han trolig hadde fantasi til å tenke seg. Matematikk legger til rette for presise formuleringer som ord alene vanskelig kan matche. Men er alternativkostnaden ved denne måten å drive forskning på i ferd med å bli for stor?

Innledningsvis deler Frisch den vitenskapelige undersøkelse av samfunnsfenomenene inn i tre deler:

1. En deskriptiv, historisk del som har til oppgave å beskrive hvorledes fenomenene har forløpt i fortiden og forløper i nåtiden.
2. En teoretisk, abstrakt del som har til oppgave å forklare hvorfor fenomenene forløper som de gjør.
3. Og endelig en praktisk, politisk del som har til oppgave å finne ut hvorledes fenomenene bør forløpe og hvilke midler man har til å påvirke deres forløp.

Den deskriptive delen dveler ikke Frisch ved i sitt foredrag. Ikke fordi han ikke anser den som viktig, men ganske enkelt fordi tiden ikke tillater det. Hovedtyngden av foredraget går på det andre punktet; sosialøkonomi som vitenskap. Og her gjør Frisch vei i vellinga.

“... at naturvitenskapenes lover bærer nødvendighetens stempel – representerer ubønhørlige årsaksforhold – mens samfunnsvitenskapenes lover kun er et spørsmål om sannsynligheter om mer eller mindre tilfeldige sammenheng mellom begivenhetene”,

avviser Frisch. Han fremholder at for naturvitenskapene så vel som for samfunnsvitenskapene er det snakk om sannsynligheter for lovmessigheter. Frisch henviser til William Stanley Jevons (1835-1882) som konstaterer at når vann settes over ilden, gir det seg til å koke og ikke fryse til is. Hvortil Frisch legger til:

“Det er imidlertid ikke umulig i ordets absolutte forstand at vannet på ilden fryser til is, kun meget usannsynlig”.

“Garbage in, garbage out”, finner Frisch det passende å minne om, ved formuleringen om at

“... det matematiske apparat ikke kan komme mer sannhet ut enn man på forhånd legger inn i apparatet.”

“Det er imidlertid ikke umulig i ordets absolutte forstand at vannet på ilden fryser til is, kun meget usannsynlig”.

Men dette er ikke noe som har med anvendelsen av matematikk som sådan å gjøre. Det er en generell observasjon hva gjelder deduktiv tenkning, minner Frisch om, nemlig at de forutsetninger som man legger til grunn, har innbakt i seg alle de konsekvenser som kan utledes av de gitte antakelsene.

¹ <https://www.project-syndicate.org/commentary/mathematical-economics-training-too-narrow-by-robert-skidelsky-2016-12>

II

I *The General Theory of Employment, Interest, and Money*, overlot Keynes matematiske formuleringer til andre, sier professor Robert Skidelsky,

“...because he wanted his readers (fellow economists, not the general public) to catch the “intuition” of what he was saying.”

De tidligere gigantene i faget hadde bred utdannelse og vidt utsyn, fremholder Lord Skidelsky. Hvordan er situasjonen nå?

“Today’s professional economists, by contrast, have studied almost nothing but economics. They don’t even read the classics of their own discipline. (...) Mathematics, demanding and seductive, has monopolized their mental horizons. The economists are the *idiots savants* of our time.”¹

Robert Solow, som fikk Nobelprisen i økonomi i 1987, er inne på noe av det samme;

“... the part of economics that is independent of history and social context is not only small but dull”.²

Det kan synes som Solow – som fremdeles i en alder av 94 år er “still going strong” –

² <https://www.mitpressjournals.org/doi/10.1162/001152605774431518>

ser mer fundamentale forskjeller mellom naturvitenskapene og samfunnsvitenskapene enn hva Frisch gjorde.

Ved å la økonomi i for stor grad la seg begeistre av teoretisk fysikk vil man lett undervurdere viktigheten av nøye observasjoner og beskrivelser av hva man ser, hevder Solow, som mener at vi har noe å lære av biologene her.

“... there is a lot to be said in favor of staring at the piece of reality you are studying and asking, just what is going on here? Economists who are enamored of the physics style seem to bypass that stage, to their disadvantage”.

III

Å se på virkeligheten, og å beskrive den, uten å ta med seg hele fagets begrepsapparat, tror jeg vi som økonomer er for lite flinke til. Dermed hemmes fantasien. Evnen til å se etablerte saker og ting på en ny måte svekkes. Vi går altfor fort over til deduktive resonnementer, der altså konklusjonene ligger innbakt i antakelsene.

Tenker på George Akerlof, mannen til Janet Yellen, den forrige amerikanske sentralbanksjefen – også han med en Nobelpris i lomma – som gav oss begrepet asymmetrisk informasjon. Markedet for sitroner – les: for bruktbiler – er ikke som markedet

for nye biler. Kunnskapen som den eksisterende eieren har om bilen, er eierspesifikk. En potensiell kjøper stiller uvegerlig med et handicap her. Med begrepet asymmetrisk informasjon etablert på 1970-tallet sprang det opp en hel skog av artige og nyttige anvendelser av begrepet.

(...) lett å undervurdere viktigheten av nøye observasjoner og beskrivelser av hva man ser.

Å la beskrivelse av virkeligheten få større betydning ved vitenskapelige arbeider, tror jeg vil kunne åpne opp for bedre forskning. Med et hierarki av tidsskrifter, rangert av dem som skriver der, sikrer man seg solide saker. Men er prisen vi betaler for dette en for liten innlevelse i og nysgjerrighet på virkeligheten? Og for liten evne til å se hen til historien og lære av den?

Er samfunnsøkonomi som fag i ferd med å bli for innestengt og ensporet?

“Frisch did it his way”. Ikke dermed sagt at vi i ett og alt skal gjøre tingene slik Frisch gjorde og anbefalte. Er samfunnsøkonomi som fag i ferd med å bli for innestengt og ensporet?

7. juni 2019

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>